

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-
Generaal
Postbus 20017
2500 EA Den HaagAan de Voorzitter van de Eerste
Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017

Onderwerp

Richtlijn houdende toepassing van het beginsel
van gelijke behandeling van mannen en vrouwen
bij de toegang tot en het aanbod van goederen
en dienstenRichtlijn houdende toepassing van

Op 5 juli 2004 heb ik uw commissies aangeboden het BNC-fiche inzake het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de levering van goederen en diensten. Daarop hebben uw commissies mij op 27 oktober 2004 enkele opmerkingen en vragen voorgelegd. De beantwoording van uw vragen heeft tot mijn spijt langer geduurd dan wenselijk. Vroege betrokkenheid van het parlement is van belang om de tijdige implementatie van richtlijnen door middel van formele wetgeving te bevorderen.

Op 13 december 2004 heeft de Raad met eenparigheid van stemmen de richtlijn houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten aangenomen. Hieronder zal ik achtereenvolgens de procedure van de totstandkoming van de richtlijn, de inhoud van de richtlijn en de gevolgen voor de Nederlandse regelgeving toelichten. Daarbij zal ingegaan worden op de vragen en opmerkingen van uw commissies. Onderstaande beantwoording is afgestemd met de Ministeries van Financiën, Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport en zal in afschrift worden gezonden aan de Tweede Kamer.

1. Procedure totstandkoming richtlijn

De leden van de fractie van GroenLinks hebben gevraagd naar de ontwikkeling in het dossier sinds 5 juli 2004. Op 5 november 2003 heeft de Europese Commissie het richtlijnvoorstel gepresenteerd.¹ De onderhandelingen over het voorstel gingen in januari 2004 van start onder het Ierse voorzitterschap. Op 30 maart 2004 heeft het Europees Parlement advies uitgebracht over het voorstel.²

¹ COM (2003) 657 definitief.

² Nog niet verschenen in het Publicatieblad.

Datum

[9 februari 2005](#) **Met opmaak:** Nederlands
[20059 februari 2005](#)
[februari 2005](#)
[28 januari 2005](#)

Ons kenmerk

2005-0000004502

Onderdeel

[CZW/Con](#) **Met opmaak:** Nederlands
[BeleidCZW/Constitutione](#)
[el](#)
[BeleidCZW/Constitutione](#)
[el](#)
[BeleidCZW/Constitutione](#)
[el](#)
[BeleidCZW/Constitutione](#)
[el](#)
[BeleidCZW/Constitutione](#)
[el](#)
[Beleid](#)

Inlichtingen

[Suzanne Koelman](#) **Met opmaak:** Nederlands
[Suzanne Koelman](#)
[Suzanne Koelman](#)
[Suzanne Koelman](#)
[Suzanne Koelman](#)
[Suzanne Koelman](#)
T (070) 426 6095(070)
426-6095
F (070) 426 7634(070)
426-7634

Uw kenmerk

Nr. 131841.1

Blad

1 van 6

Met opmaak: Nederlands

Met opmaak: Nederlands

Met opmaak: Nederlands

Het Comité van de Regio's en het Europees Economisch en Sociaal Comité hebben op respectievelijk 22 april en 3 juni 2004 over het voorstel geadviseerd.³ Tijdens de Sociale Raad op 1 juni 2004 is onder lers voorzitterschap een oriënterend debat gehouden over het voorstel. De onderhandelingen, die daarna onder het Nederlandse voorzitterschap zijn voortgezet, hebben op 4 oktober 2004 geleid tot een politiek akkoord in de Sociale Raad over het voorstel.⁴ Na het gereedmaken van de definitieve tekstversies door de Werkgroep juristenlinguïsten, is de richtlijn op 13 december 2004 met eenparigheid van stemmen aangenomen door de Raad. De Richtlijn 2004/113/EG⁵ is op 21 december 2004 in werking getreden. De implementatietermijn verstrijkt op 21 december 2007.

2. Inhoud van de richtlijn

Na de totstandkoming van een reeks juridische instrumenten om seksediscriminatie op de arbeidsmarkt te bestrijden, heeft deze richtlijn als doel discriminatie op grond van geslacht op een terrein buiten de arbeid –namelijk goederen en diensten- tegen te gaan (artikel 1). Directe en indirecte discriminatie (waaronder (seksuele) intimidatie) op grond van geslacht en het geven van opdracht daartoe, is bij de publieke aanbidding van goederen en diensten verboden (artikel 4). De richtlijn is niet van toepassing op media- en reclame-inhoud, noch op het onderwijs (artikel 3). Uitzonderingen op het verbod van onderscheid zijn alleen toegestaan indien door een legitiem doel gerechtvaardigd en indien de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn (artikel 4 lid 5).

3. Actuariële factoren

Uitgangspunt van de richtlijn is dat in alle nieuwe contracten die na het verstrijken van de implementatietermijn van de richtlijn (21 december 2007) worden gesloten, het gebruik van sekse als een factor bij de berekening van premies en uitkeringen in het kader van verzekeringsdiensten en aanverwante financiële diensten niet mag resulteren in verschillen in de premies en uitkeringen van individuele personen (artikel 5, eerste lid).

Lidstaten kunnen echter voor het verstrijken van de implementatietermijn besluiten om proportionele verschillen in premies en uitkeringen toe te staan in gevallen waarin sekse *een bepalende factor* is bij de beoordeling van het risico (artikel 5, tweede lid). Deze beoordeling moet geschieden op basis van relevante en nauwkeurige actuariële en statistische gegevens. Lidstaten moeten er zorg

³ PB C 121 van 30-4-2004, p. 25-27 en PB C 241 van 28-9-2004, p. 41-44.

⁴ Document 13137/04 SOC 452 MI 275 SURE 40.

⁵ Richtlijn 2004/113/EG van de Raad van 13 december 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten, Pb EG L 373, p. 37-43.

Datum

[9 februari](#)

[februari-2005](#)

[februari-20052](#)

[februari-200528](#)

[januari-200528](#)

[januari-2005](#)

Met opmaak: Nederlands

Ons kenmerk

2005-0000004502

Onderdeel

Met opmaak: Engels (Ver

voor dragen dat de gegevens die aantonen dat sekse een bepalende actuariële factor is, beschikbaar zijn, bekend worden gemaakt en regelmatig worden geactualiseerd. Vijf jaar na de implementatie van de richtlijn moeten de lidstaten hun besluit toetsen, mede op basis van een evaluatie van de Commissie van de praktijken in de lidstaten met betrekking tot artikel 5 (artikel 5, tweede lid jo. artikel 16, eerste lid).

Lidstaten moeten dus zelf bepalen of ze een verbod instellen op verschillen in premies en uitkeringen die voortvloeien uit seksegerelateerde actuariële gegevens of dat ze uitzonderingen toestaan voor producten waarbij sekse een bepalende factor is voor de inschatting van het financiële risico. Of en in welke gevallen lidstaten van deze uitzonderingsmogelijkheid gebruik zullen maken is momenteel niet aan te geven. Wel bekend is in dat verschillende lidstaten momenteel rekening gehouden wordt met het geslacht bij de bepaling van premies voor verzekeringsproducten. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in Engeland en Ierland waar (jonge) mannen een aanzienlijk hogere premie voor hun autoverzekering betalen omdat het aandeel van die doelgroep bij ernstige ongelukken statistisch veel hoger ligt dan bij vrouwen in die leeftijdscategorie.

In het BNC-fiche is een analyse gemaakt van de mogelijke effecten van een verbod op het gebruik van actuariële gegevens die gebaseerd zijn op geslacht, waaronder stijging van het premieniveau. Uw commissies hebben gereageerd op deze analyse. Naar aanleiding van deze reactie wilde ik nog het volgende opmerken.

Een mogelijk effect van een verbod op het gebruik van seksegerelateerde actuariële gegevens bij verzekeringen gebaseerd op het leven zou substitutie met andere financiële producten, zoals banksparen, kunnen zijn. Hoewel verzekeren niet hetzelfde is als sparen, is het denkbaar dat mensen toch overstappen (risico/rendement afweging) als het prijsverschil dat ontstaat door de gelijke premiestelling voor mannen en vrouwen groot genoeg is. In de huidige financiële markten is men creatief in het bedenken van financiële producten, dus het alternatief voor de verzekering zal zeker kenmerken vertonen die op die van een verzekering lijken. Een perfect substituut, niet gebaseerd op het leven zal waarschijnlijk niet gevonden worden, waardoor altijd enig risico zal blijven bestaan. Het kabinet vindt het daarom geen goed idee om mensen richting deze producten te duwen. Naarmate de "goede" risico's zich uitfilteren zal de premie van de overige verzekerden alleen maar stijgen.

Een ander effect dat in het BNC-fiche is aangegeven is de verzwaring van administratieve lasten voor verzekeraars. Dit argument sprak uw commissies niet aan omdat premies regelmatig worden herrekend in verband met bijvoorbeeld nieuwe sterftetafels. In reactie wil ik graag opmerken dat er bij gelijke premiestelling voor mannen en vrouwen een verschil bestaat met het

Datum[9 februari](#)[februari-2005](#)[februari-20052](#)[februari-200528](#)[januari-200528](#)[januari-2005](#)**Met opmaak:** Nederlands**Ons kenmerk**

2005-0000004502

Onderdeel**Met opmaak:** Engels (Ver

herberekenen naar aanleiding van het verschijnen van nieuwe sterftetafels. Sterftetafels verschijnen niet jaarlijks maar wel op regelmatige basis en er zit een voorspelbare trend in de ontwikkelingen. Indien er, in het geval van gelijke premiestelling, bij een verzekering echter een significant aantal aanmeldingen binnenkomt waarbij de verhouding mannen/vrouwen afwijkt van die in de bestaande portefeuille zullen de premies op dat moment opnieuw berekend moeten worden om geen risico te lopen. Als dit verschil in de "risicobuffer" valt die al als premieopslag berekend was, kan de verzekeraar er voor kiezen de nieuwe premies niet direct aan de klanten door te berekenen, maar deze berekening is intern wel direct nodig om het risico van de portefeuille goed te kunnen monitoren. Tot het moment van doorberekening aan klanten draagt de verzekeringsportefeuille dus een hoger of lager risico dan voorheen. Hier zal dus een afweging gaan plaatsvinden tussen de hoogte van de berekende premies, de kans op wijziging in het risico van de portefeuille en de administratieve lasten van het doorberekenen van nieuwe premies aan klanten.

Uw commissies verwijzen, in het kader van het hanteren van actuariële factoren waarbij het gebruik van het geslacht van invloed is, naar artikel 2b van de Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW). U vraagt waarom collectieve gelijkwaardigheid niet bij alle verzekeringsvormen kan worden ingevoerd, als in de PSW wel kan worden uitgegaan van non-discriminatie bij pensioenen. Het al dan niet invoeren van collectieve gelijkwaardigheid berust op een keuze. Met betrekking tot pensioenen is eerder de keuze gemaakt voor een verplichting tot gelijke werknemerspremies en uitkeringen voor vrouwen en mannen. Vanuit het uitgangspunt dat de werkgever mannen en vrouwen bij de arbeidsvoorwaarden gelijk dient te behandelen, achtte de regering het moeilijk verdedigbaar dat mannen en vrouwen tijdens hun actieve leven wel gelijk loon, maar bij bijvoorbeeld uitruil van nabestaandenpensioen voor een hoger ouderdomspensioen geen gelijke (pensioen)uitkering zouden krijgen. Gelijke behandeling is inmiddels ook gerealiseerd in de zogenaamde "defined contribution-regelingen" (beschikbare premieregelingen). De werkgever kan het resultaat van gelijke premies en gelijke uitkeringen bereiken door ofwel te kiezen voor een systeem waarin de kosten over alle deelnemers worden verdeeld ofwel voor een hogere werkgeversbijdrage ten behoeve van de vrouwelijke deelnemers.

Ook ziektekostenverzekeringen en financiële producten verband houdende met zwangerschap en moederschap vallen onder de reikwijdte van de richtlijn. Uw commissies wezen in dit kader op ILO-Verdrag 103. Op 20 december 2004 heeft de Tweede Kamer ingestemd met het wetsvoorstel voor de introductie van de Zorgverzekeringswet per 1 januari 2006. Thans buigt uw Kamer zich over dit wetsvoorstel. Met de introductie van de Zorgverzekeringswet wordt het huidige verbrokkelde stelsel van ziektekostenverzekeringen vervangen door één

Datum

[9 februari](#)

[februari-2005](#)

[februari-20052](#)

[februari-200528](#)

[januari-200528](#)

[januari-2005](#)

Met opmaak: Nederlands

Ons kenmerk

2005-0000004502

Onderdeel

Met opmaak: Engels (Ver

verzekeringsregime voor alle ingezetenen van Nederland. Op grond van de Zorgverzekeringswet hebben zorgverzekeraars de plicht om iedereen, ongeacht persoonlijke kenmerken, tegen gelijke condities een zorgverzekering aan te bieden. Met dit nieuwe verzekeringsregime zal aan de bezwaren van de ILO over de naleving van Nederland van Verdrag 103 tegemoet worden gekomen.

Uw commissies vragen om welke verzekeringsvormen het gaat bij verzekeringen die niet gebaseerd zijn op het leven. Verzekeringsvormen die afhankelijk zijn van het leven van een persoon zijn levens-, overlijdens-, invaliditeits- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen (de laatste twee vallen in deze categorie indien zij gedurende het leven moeten uitkeren). Andere verzekeringsvormen, zoals een autoverzekering of een aansprakelijkheidsverzekering, zijn niet afhankelijk van het leven van een persoon.

De leden van de fractie van GroenLinks vragen hoe het te rijmen valt dat de regering stelt een positieve grondhouding te hebben ten aanzien van het verbod op onderscheid, maar deze opvatting bij verzekeringen laat varen. Sinds de invoering van de Algemene wet gelijke behandeling in 1994 is er een verbod op onderscheid op grond van geslacht bij goederen en diensten. Dit terrein omvat eveneens financiële diensten en verzekeringen. In het Besluit gelijke behandeling⁶ is echter een uitzondering op dit verbod opgenomen de verzekering van een risico dat afhankelijk is van het leven van een persoon tegen een van het geslacht van die persoon afhankelijke premie, voor zover het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen het verschil in premie redelijkerwijs meebrengt. De regering is inderdaad bekend met het feit dat er statistisch gezien meerdere factoren invloed hebben op de levensverwachting. De factor geslacht blijkt echter, naast uiteraard leeftijd, een bepalende factor voor de levensverwachting (zelfs na het uifilteren van impliciet meegenomen factoren blijkt er een aanzienlijk biologisch verschil te bestaan), wijzigt zich niet gedurende het leven en is eenvoudig vast te stellen. Op basis van objectieve actuariële gegevens, die regelmatig geactualiseerd worden, wordt het risico geprijsd, waardoor het bijvoorbeeld niet zo is dat de winstmarge voor een verzekering bij mannen verschilt van die voor vrouwen. Over de gehele looptijd van de verzekering bekeken is de uitkering aan een man, gelijk aan die van een vrouw bij gelijke inleg. Bij bijvoorbeeld een levensverzekering zijn de uitbetalingen aan een vrouw echter gespreid over een langere periode waardoor de jaarlijkse uitkering lager is. Over de gehele looptijd wordt er geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen en gaat het om het efficiënt prijzen van een risico in een vrije markt. Er valt nog op te merken dat sommige verzekeringsmaatschappijen verdere vragen stellen over de situatie van de verzekerde om tot betere prijszetting te komen. De veranderlijkheid, moeilijke controleerbaarheid (wijziging in rookgedrag, werkpatroon of inkomensniveau kan

⁶ Koninklijk Besluit van 19 augustus 1994, *Stb.* 657.

Datum

[9 februari](#)

[februari-2005](#)

[februari-20052](#)

[februari-200528](#)

[januari-200528](#)

[januari-2005](#)

Met opmaak: Nederlands

Ons kenmerk

2005-0000004502

Onderdeel

Met opmaak: Engels (Ver

door de verzekeraar moeilijk gemonitord worden) en de mogelijke aantasting van de persoonlijke levenssfeer leiden er echter toe dat niet alle relevante factoren meegenomen kunnen worden. Vijf jaar na de omzetting van deze Richtlijn zal, op basis van de meest recente actuariële en statistische gegevens en op basis van een verslag opgesteld door de Commissie, worden nagegaan of deze uitzondering nog steeds gerechtvaardigd is.

Zonder in te gaan op de inhoudelijke standpunten van andere lidstaten tijdens de onderhandelingen, kan ik aangeven dat ook andere lidstaten het Nederlandse standpunt deelden.

4. Gevolgen voor de Nederlandse regelgeving

Zoals aangegeven voorziet de Awgb reeds in een verbod op onderscheid op grond van geslacht bij het aanbieden van of verlenen van toegang tot goederen of diensten. De implementatie zal zich daarom slechts leiden tot beperkte aanpassingen aan de Awgb. Zo zal een verbod op en definitie van seksuele intimidatie aan de Awgb moeten worden toegevoegd.

DE MINISTER VOOR BESTUURLIJKE VERNIEUWING EN
KONINKRIJKSRELATIES,

Th. C. de Graaf

